

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 4, 2021 | 29.04.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.4.106](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.106)

УДК 330.3:332.143

Н. О. Шура,

*к. е. н., доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг
ORCID ID: 0000-0001-6734-0550*

І. Г. Поліщук,

*к. е. н., доцент кафедри економіки, організації та управління підприємствами,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг
ORCID ID: 0000-0003-0151-8656*

ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ В ОЦІНЦІ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

N. Shura

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting, Taxation, Public Management and Administration, Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih

I. Polishchuk

PhD in Economics, Associate Professor of Economics, Organization and Management of Enterprises, Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih

THE USING OF POTENTIAL CLUSTERS IN ESTIMATION OF ECONOMIC POTENTIAL OF ENTERPRISES

У статті наголошено, що оцінку економічного потенціалу підприємства частіше за все проводять з використанням інтегральних мультиплікативних та адитивних моделей. Доведено, що використання таких моделей та формування шкал для оцінки показників з використанням експертних оцінок носить суб'єктивний характер та піддається впливу людського чинника. Запропоновано зменшити вплив суб'єктивного людського чинника на формування шкали для оцінки економічного потенціалу на основі формування меж такої шкали з використанням потенціальних кластерів. Наголошено на важливості формування потенціальних кластерних шкал по кожному окремому показнику оцінки у розрізі галузевої належності підприємств та стадії життєвого і економічного циклу. Здійснено обґрунтування методу кластеризації та способу нормалізації показників кластера. Наведено приклад оцінки показника фондовіддачі у складі виробничої складової економічного потенціалу підприємства.

The article emphasizes that the assessment of the economic potential of the enterprise is most often carried out using integrated multiplicative and additive models. It has been proven that the use of such models and the formation of scales for the evaluation of indicators using expert assessments is subjective and subject to human influence. It is proposed to reduce the influence of the subjective human factor on the formation of a scale for assessing economic potential based on the formation of the boundaries of such a scale using potential clusters. The importance of forming potential cluster scales for each individual evaluation indicator in terms of industry affiliation of enterprises

and the stage of life and economic cycle is emphasized. The advantages of natural clustering over artificial clustering for the purposes of assessing the economic potential of the enterprise are described. It is shown that the clusters formed by indicators can be the basis for the formation of a scale for assessing the potential level of a particular indicator, which are then integrated into the overall assessment of the economic potential of the enterprise. The main methodological features of cluster construction are presented, in particular, the objects of clustering in the form of vectors and the presence of the distance between the vectors, the proximity of which leads to the grouping of objects into a cluster. The list of clustering methods used in economic practice and methods of normalization of objects for cluster construction is given. The substantiation of the clustering method and the method of normalization of cluster indicators is carried out. The method of clustering is the method of complete search of objects, and the method of normalization is the criterion of normalization based on the range from 0 to 1. On the example of a specific indicator we illustrate the use of potential clusters in the assessment of economic potential. An assessment of the rate of return on assets as part of the production component of the economic potential of the enterprise. Peculiarities of the author's approach to the assessment of the economic potential of corporate-type enterprises with the use of potential clusters are given.

Ключові слова: *потенціал; економічний потенціал; потенціал підприємства; кластер; кластеризація; кластерний аналіз; потенціальний кластер.*

Keywords: *potential; economic potential; enterprise potential; cluster; clustering; cluster analysis; potential cluster.*

Постановка проблеми. Економічний потенціал підприємства виступає сьогодні одним із ключових чинників забезпечення його конкурентоспроможності та ефективного функціонування. Тому досить актуальним питанням сьогодні постає проблема найбільш точної та об'єктивної оцінки економічного потенціалу. Проведений нами критичний аналіз існуючих на сьогодні методичних підходів до інтегральної оцінки економічного потенціалу підприємства дозволяє зробити висновок, що переважна більшість таких оцінок здійснюється з використанням адитивних або мультиплікативних моделей та степеневих функцій. Проте такі методики мають цілу низку недоліків, на які постійно вказують різні науковці. На нашу думку, цілу низку недоліків можна нівелювати шляхом урахування при оцінці інтегрального рівня економічного потенціалу підприємства не тільки галузевих особливостей діяльності підприємств, але і внутрішньогалузевою економічною кластеризацією таких підприємств на основі конкретних показників оцінки. Тобто в основу оцінки економічного потенціалу доцільно покласти сформовані природнім шляхом кластери, межі яких можуть слугувати базисом для формування шкали оцінки рівня економічного потенціалу.

Виходячи з цього, при розробці методики оцінки економічного потенціалу підприємств вважаємо за доцільне враховувати галузеві особливості діяльності підприємств, у зв'язку з чим базові кластери мають будуватися не тільки у розрізі окремо взятого показника, але і для окремих видів економічної діяльності (галузі) підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання кластерного підходу в економіці започаткувала західна економічна наука, накопичивши значний досвід у цьому напрямі. Зокрема, визнаними фахівцями у теорії і практиці кластеризації вважаються: М. Алдендерфер, Т. Алтенбург, А. Амін, К. Антонеллі, Р. Баптіста, Е. Бергман, Р. Блешфілд, С. Брайан, Р. Браун, Н. Генрі, І. Гордон, Д. Джекобс, М. Джон, Д. Еллерман, М. Інрайт, Ч. Кетелз, Дж. Кук, Дж. Лінквіст, Б. Лоусбі, П. МакКенн, Дж. Мейер-Стамер, Е. Пейслі, Н. Пендіт, М. Перрі, С. Пінч, М. Портер, Ч. Ромесбург, Дж. Саллет, П. Свенн, О. Соулвелл, М. Стінер, К. Хатменн, Г. Шмітс та ін.

У вітчизняній та пострадянській науці використання кластеризації в економічних дослідженнях представлено працями наступних науковців: Н. Алишева, О. Антонюк, В. Базилюк, Л. Баришнікова, В. Геєць, Р. Горблюк, Г. Іванченко, Ю. Ковальова, Н. Мікула, І. Пістунов, С. Розенфельд, С. Соколенко, О. Тищенко, В. Третьяк, І. Турчанінова, В. Черних – у загальноекономічному аспекті; О. Богма, М. Войнаренко, В. Залуцький, М. Кізім, В. Кулішов, І. Лисенко, Л. Лукань, О. Ніколюк, Н. Панченко, В. Реутов, В. Родченко, Г. Семенов, Г. Цегелик, О. Фарат – у дослідженні особливостей регіонального економічного розвитку країни; А. Алімова, А. Базилюк, Н. Біляк, М. Безпарточний, А. Безус, К. Богомолова, М. Бойко, І. Брижань, Т. Вітряк, А. Волосов, Н. Гапак, О. Длугопольський, Л. Забуранна, І. Клімова, І. Мельман, Т. Мітєєва, І. Мягких, О. Полінкевич, Л. Попова, Т. Пуліна, С. Слава, А. Тирінов, І. Хоменко, К. Шафранова – для цілей кластерної організації виробництва, окремих ринків, регіонів чи галузей; Н. Бойко – для діагностики дієвості господарського механізму підприємств; О. Єрмакова – для визначення ефективності участі підприємства у

галузовому кластері з метою підвищення рівня конкурентоспроможності регіону; Р. Тосько – для визначення корупційних ризиків публічних закупівель у контексті економічної безпеки країни.

Проте побудовою потенціальних кластерів у якості базису оцінки економічних показників на основі кластерної сітки як шкали для оцінки науковці ще не займалися.

Мета дослідження. Обґрунтування доцільності використання потенціальних галузових кластерів у якості базису оцінки економічного потенціалу підприємства.

Результати дослідження. Звертаючись до особливостей формування різних методик інтегральної оцінки економічного потенціалу, відмічаємо, що основою побудови таких методик у більшості випадків є розрахункові значення показників, включених до складу оцінки, а також різного роду вагових коефіцієнтів, еталонних значень, експертних оцінок тощо із застосуванням математичних методів та економіко-математичного моделювання.

Оскільки у дослідженні [1] нами було відзначено, що для цілей оцінки економічного потенціалу підприємств доцільно використовувати природну кластеризацію, то постає питання, що саме має бути взяте за основу такої кластеризації. Логіка формування та оцінки економічного потенціалу підказує, що це має бути кожний конкретний показник, який входить до складу розрахункової методики. Це пояснюється наступним.

По-перше, структуризація економічного потенціалу з метою оцінки передбачає його поділ на окремі види потенціалів, що різняться між собою функціонально та за логікою розрахунку показників. Це наводить на думку, що формування узагальнених кластерів за окремими складовими потенціалу значно спростить, але істотно викривить результати розрахунку.

По-друге, в межах кожної окремої складової економічного потенціалу також містяться несумісні один з одним за якістю показники, що не можуть формувати один кластер.

По-третє, в межах різних галузей один і той же показник також може мати різні нормативні значення, що вимагає побудови кластерів не тільки за окремими показниками, але і за окремими галузями економіки.

Відповідно, наголошуємо на важливості формування кластерів у розрізі окремих показників та окремих галузей економіки.

Перевагою природної кластеризації будь-якого показника в межах оцінки економічного потенціалу є можливість природного формування як самих кластерів (за кількістю кластерів та кількістю показників у кластері), так і значень (кількісних меж) показників, що потрапляють у той чи інший кластер. Оскільки кластери формуються на основі міри близькості розташування об'єктів один від одного, то така однорідність може бути використана нами при формуванні шкали (верхніх і нижніх меж кластерів) оцінки економічного потенціалу.

Отже, у випадку застосування нами методу кластеризації в напрямку формування методики оцінки економічного потенціалу підприємств корпоративного типу, на нашу думку, формується базове підґрунтя для визначення належності кожного конкретного оцінюваного показника складових потенціалів до заздалегідь обґрунтованого відповідного рівня, а вже в подальшому – його зважування та включення у процедуру інтегральної оцінки. Таким чином, на відміну від відомих сьогодні методик, відбувається подвійне зважування розрахункових коефіцієнтів, що вносить більшу точність у формування інтегрального показника оцінки економічного потенціалу.

Перед формуванням кластерів вважається за потрібне навести основні методичні особливості побудови кластерів.

Кластеризація (або кластерний аналіз) – це багатоетапна статистична процедура, яка класифікує об'єкти або спостереження на однорідні групи. Іншими словами – це сукупність методів, що дозволяють класифікувати багатовимірні спостереження, кожне з яких представлено набором величин (векторів), що його характеризують [2, с. 4].

Таке групування об'єктів чи спостережень у кластери здійснюється на основі розрахунку відстаней між ними, на основі чого автоматично формуються групи (кластери) з однорідними об'єктами (спостереженнями), відстань між якими найменша між собою та порівняно віддалена від об'єктів (спостережень), що потрапили до іншої групи. Відповідно, об'єкти (спостереження), що розташовані близько один від одного, потрапляють до одного кластера, а всі інші об'єкти (спостереження) – відшаровуються від даної групи та мають можливість потрапити до інших кластерів саме за рахунок відстані між ними.

Крім того, особливістю кластеризації є те, що кількість сформованих кластерів за умови природної кластеризації ніколи не можна точно передбачити, на відміну від штучної кластеризації, коли така кількість може бути задана на початку процесу формування кластерів. При цьому найменша кількість кластерів у будь-якому випадку буде становити два, а найбільша – залежно від наявних між об'єктами відстаней. Єдиним обмеженням кількості сформованих кластерів може бути кількість об'єктів (спостережень) за умови, що кожний об'єкт (спостереження) ніяким чином не пов'язаний з іншими та становить один окремий кластер.

Отже, кластеризація, на нашу думку, сьогодні може вважатися одним з найбільш перспективних методів природного групування об'єктів, яке дає об'єктивні результати розрахунку, оскільки вона базується на групуванні об'єктів за допомогою відстані між ними, що автоматично призводить до формування груп об'єктів, найбільш наближених один до одного.

Підкреслимо, що поряд із кластеризацією сьогодні існує ціла низка інших методів, що дозволяють проводити подібні аналітичні групування та сегментування: розпізнавання образів, нейронні сітки, дискримінантний аналіз, дисперсійний аналіз тощо [2, с. 7-9].

Проте нами обрано метод кластеризації через наступні особливості [3, с. 94]:

1) кластеризація дозволяє побудувати науково-обґрунтовані класифікації, виявити внутрішні зв'язки між одиницями сукупності в економіці, які за допомогою простих аналітичних відбіркових процедур іноді виявити дуже складно або взагалі неможливо;

2) методи кластерного аналізу можуть застосовуватись з метою стиснення інформації в умовах постійного збільшення і ускладнення аналітичної інформації, що особливо характерне для динамічних економічних систем, що постійно розвиваються, проте мають відносно сталу природу;

3) потреба в об'єктивному розподілі різних економічних об'єктів на групи існує постійно, а класифікація, отримана на основі кластеризації, дозволяє знайти методи ефективного управління об'єктами в межах кожного окремого кластера, адже краще, коли такі процедури розробляються в межах однорідної групи.

Крім того, кластерний аналіз є дуже доцільним, коли наперед складно передбачити структуру та кількість класів об'єктів. А саме такою, частіше всього, виступає економіка та всі процеси, що в ній протікають, і об'єкти, що її реалізують. Доповнюючи ситуацію наявністю факту невизначеності, переконуємося, що кластерний аналіз є найбільш прийнятним методом в ході дослідження економічних процесів.

Методик проведення кластеризації об'єктів на сьогодні існує досить багато. Не вдаючись у деталі та ключові відмінності кожної окремо взятої методики, відзначаємо, що їх вибір в основному залежить від наявної у аналітиків інформації та інструментів обробки даних.

Проте, не дивлячись на наявні несуттєві розбіжності, основним принципом кластеризації все одно залишається представлення будь-якого об'єкта X в економічному просторі за допомогою вектора, що включає в себе певний набір факторів [2, с. 9]:

$$X=(X_1; X_2; \dots; X_{N_f}), \quad (1)$$

де N_f – кількість факторів, що обумовлюють групування об'єктів у кластери.

Цей вектор являє собою точку в гіперпросторі, який має розмірність N_f .

Якщо інших об'єкт (наприклад, Y) охарактеризувати аналогічним вектором ($Y=(Y_1; Y_2; \dots; Y_{N_f})$), то можна розрахувати відстань між цими об'єктами (векторами). Найбільш розповсюдженими способами розрахунку міри близькості між векторами вважають наступні: відстань у метриці Евкліда; міра несхожості Хемінга; L-норма (відстань міських кварталів, манхеттенська відстань); метрика Чебишева; степенева відстань; функція Махаланобіса тощо. При цьому перед розрахунком міри відстані здійснюють приведення вихідних даних до єдиного масштабу за допомогою відповідних методик нормалізації: Z-шкала; розкид від -1 до 1; розкид від 0 до 1; максимум 1; середнє 1; стандартне відхилення 1 тощо [2].

Ще однією особливістю кластеризації є те, що для формування кластерів рекомендується обирати абсолютні показники. Використання відносних показників вважається недоречним саме через те, що за їх допомогою здійснюється штучне наближення значень показників одне до одного шляхом відносного порівняння, що може занизити кількість наявних кластерів та привести до попадання підприємств не в «свої» кластери.

В межах даного дослідження з метою приведення вихідних даних до єдиного масштабу обрано критерій нормалізації на основі розкиду від 0 до 1, оскільки, на нашу думку, даний критерій з позиції оцінки рівня економічного потенціалу підприємства більш наочно демонструє розкид елементів сукупності від найбільшого (прийнятого за 1) до найменшого (прийнятого за 0). Проте варто зазначити, що вибір критерію нормалізації у процесі кластеризації не відіграє принципової ролі та не впливає на її кінцевий результат, а тільки виступає інструментом приведення вихідних даних до заданого масштабу. Кількість та якість кластерів отримується однаково за будь-якого обраного способу нормалізації. Розрахунок міри близькості в межах даного дослідження здійснено на основі відстані у метриці Евкліда.

Підходи до групування об'єктів у кластери також різноманітні [2, с. 22-26]: повний перебір об'єктів; перебір фіксованих відстаней від центрів сфер; сферичний метод двоступінчастої кластеризації з виділенням ядра (згущення) об'єктів класифікації; кластеризація інтегральним методом геометризації інформаційного поля; метод визначення центра кластера за допомогою обчислення середньо-арифметичних відстаней між об'єктами; метод постійних кластерів і характеристик; кластеризація з урахуванням критерію якості і вибором кращого варіанту за цим критерієм; ієрархічне угруповання; алгоритм нечіткої кластеризації, методом c -середніх тощо. Для цілей даного дослідження обрано кластеризацію повним перебором об'єктів, оскільки він найбільш простий та поширений у практиці кластеризації, хоча і є дещо трудомістким через повний перебір досліджуваних характеристик.

На прикладі конкретного показника нами проілюстровано використання потенціальних кластерів у оцінці економічного потенціалу. Зокрема, у складі економічного потенціалу підприємства нами оцінюється виробничий потенціал. А у складі виробничого потенціалу – показник фондівдачі основних засобів.

Для показника фондівдачі на основі сформованого масиву даних по вітчизняним підприємствам сформовано 4 кластери, межі яких наведені у табл. 1. Ці межі становлять кластерну сітку показника «Фондівдача». Для цілей подальшої оцінки маємо виводити рівні оцінки даного показника, які слугуватимуть основою для формування висновку про його якісний рівень, для чого межі кластерної сітки переведені у частки

одиниці. Для визначення центру кластера нами обрано показник моди, оскільки, на нашу думку, на відміну від арифметичної середини інтервалу мода характеризує найбільшу скупченість всередині кластера. А при цьому мода не обов'язково має однакову відстань до обох меж кластеру (верхня та нижня), а може бути більш наближеною до однієї з меж.

Таблиця 1.

Кластерна сітка переведення значень показника фондовіддачі у частку одиниці

Кластери	Межі кластерів $a_i < \Phi_{\text{в}} < a_{i+1}$	Мода кластера, $M_{\text{ок}}$	Відстань від моди до нижньої межі, $M_{\text{ок}} - a_i$	Відстань від моди до верхньої межі, $a_{i+1} - M_{\text{ок}}$	Частка одиниці в розрізі кластерів, $0 < \Phi_{\text{в}} < 1$	Мода частки одиниці, $M_{\text{чо}}$	Інтерпретація рівня показника
1	0,1-1,5	0,95	0,85	0,55	0-0,18	0,11	Незадовільний
2	1,51-2,15	1,91	0,4	0,24	0,19-0,25	0,22	Задовільний
3	2,16-4,5	3,23	1,07	1,27	0,26-0,53	0,38	Добрий
4	4,51-8,5	6,15	1,64	2,35	0,54-1,0	0,72	Відмінний

Розрахунок рівня економічного потенціалу конкретного підприємства здійснюється так. Якщо, наприклад, розрахункове значення фондовіддачі даного підприємства становить 3,2грн., то його переведення в частку одиниці відбувається наступним чином:

- 1) визначається належність розрахункового значення показника до відповідного кластера. У нашому випадку кластер 3 з інтервалом $2,16 < \Phi_{\text{в}} < 4,5$;
- 2) знаходиться відстань розрахункового значення від моди кластеру по модулю, тобто:

$$l = |\Phi_{\text{в}} - M_{\text{ок}}| \quad (2)$$

Отримуємо: $|3,2 - 3,23| = 0,03$.

- 3) визначається напрямок фокусування показника відносно моди. У нашому випадку – у напрямку нижньої межі;
- 4) розраховується частка відхилення фактичного значення від інтервалу «межа-мода» (нижнього або верхнього) за формулою:

$$d = \frac{l}{M_{\text{ок}} - a_i} \quad (3)$$

Отримуємо: $0,03 / 1,07 = 0,028$

- 5) розраховується остаточне розрахункове значення фондовіддачі у частках одиниці шляхом віднімання від моди частки одиниці отриманого значення у потрібному напрямку як:

$$\Phi_{\text{сп}} = M_{\text{ок}} - d \quad (4)$$

$0,38 - 0,028 = 0,352$

Отримане розрахункове значення підставляється у формулу розрахунку відповідної складової економічного потенціалу з урахуванням коефіцієнта вагомості.

Отже, за допомогою даного методичного підходу повністю усунено вплив людського суб'єктивного чинника на формування базових критеріїв оцінки рівня та значимості окремих економічних показників у інтегральній оцінці економічного потенціалу.

Особливістю формування результатів кластеризації є те, що побудовані таким чином кластери будуть мати верхню і нижню межю, які вказуватимуть на можливі межі шкали градації такого показника для цілей подальшої оцінки економічного потенціалу. У той же час, оскільки кількість кластерів для заданої сукупності об'єктів заздалегідь також невідома, як невідомі і межі граничних значень кластерів, то використання у якості оціночного вектору набору навіть з двох показників може дати необ'єктивні та непередбачені результати кластеризації. Саме тому наголошуємо на побудові кластерів для кожного окремого показника при оцінці економічного потенціалу.

Оскільки формування інтегральної методики оцінювання економічного потенціалу – це складний, багатоетапний процес, а кластеризацію підприємств корпоративного типу визначено нами як його основу, то вважаємо за доцільне приділити особливу увагу формуванню умов такої кластеризації.

По-перше, як показує досвід формування кластерів у економіці, вони носять яскраво виражений галузевий характер. Відповідно, побудова вихідних кластерів має відбуватися саме з урахуванням галузевої належності підприємства. Відповідно, відмінність у функціонуванні підприємств різних галузей вимагає побудови кластерів окремо для кожної галузі.

По-друге, як показує практика, конкретні числові значення показників, що лежать в основі кластеризації, можуть мати різну якісну інтерпретацію в кожний конкретний момент часу (в основному в залежності від загально-економічних умов функціонування підприємства або від низки вимушених внутрішніх чинників). Тобто, у кризові часи діяльності підприємства (не важливо, чи то криза у діяльності самого підприємства (внутрішня), чи в економіці в цілому (зовнішня)), фахівці вважають добрими такі значення показників, які у періоди пікового розвитку підприємства чи економіки будуть вважатися задовільними чи взагалі незадовільними. Так, наприклад, фондівдача на рівні 3 грн. на одному етапі розвитку одного і того самого підприємства може бути розцінена, як велика і достатня за своїм значенням, а на іншому – як така, що має резерви подальшого зростання. Ураховуючи такі особливості оцінки, вважаємо за потрібне прийняти до уваги у процесі побудови кластерів той факт, що значення конкретних показників можуть мати різну якісну інтерпретацію (добрі, задовільні, погані і т.п.) та змінювати вектор попадання підприємства до конкретного кластера.

Таким чином, побудова кластерів для показників оцінки економічного потенціалу враховує два основні моменти:

- галузеві відмінності діяльності підприємств;
- стадію життєвого циклу підприємства;
- стадію економічного циклу.

Отже, використання методу кластеризації підприємств та часового аспекту коливання показників з метою оцінки економічного потенціалу підприємства набуває особливостей, наведених у табл. 2.

Таблиця 2.

Особливості авторського підходу до оцінки економічного потенціалу підприємств корпоративного типу з використанням потенціальних кластерів

Особливості авторського підходу	Характеристика авторського підходу
Поділ економічного потенціалу підприємства на внутрішній і зовнішній з метою окремої оцінки та подальшої інтеграції.	Дозволяє виокремити вплив внутрішніх та зовнішніх чинників формування рівня економічного потенціалу та сформулювати висновки щодо корекції їх впливу на діяльність підприємства.
Формування корпоративного підходу та виокремлення корпоративної складової оцінки економічного потенціалу	З урахуванням корпоративної форми власності (розділення власності та управління, наявність наглядової ради та виконавчого органу) змінюється ефективність діяльності підприємства та рівень його економічного потенціалу, що має бути враховано при оцінці.
Побудова системи показників, що входять до корпоративної складової економічного потенціалу підприємства.	Дозволяє урахувати вплив корпоративного управління на рівень економічного потенціалу підприємства.
Використання кластерів у якості бази оцінки економічного потенціалу підприємства.	Дозволяє уникнути впливу суб'єктивного людського чинника на формування рівня економічного потенціалу підприємства, визначеного за кластерною шкалою оцінки.
Побудова потенціальних галузевих кластерів на основі одного конкретного показника та формування кластерних мереж груп показників.	Побудова кластерів на основі конкретного показника дозволить деталізувати та об'єктивно уточнити загальний рівень економічного потенціалу підприємства.
Побудова потенціальних галузевих кластерів окремо для кожного виду економічної діяльності (галузі).	При оцінці економічного потенціалу та побудові потенціальних кластерних мереж важливо ураховувати також вплив галузевого чинника, що втілено у потенціальних галузевих кластерах.
Урахування життєвого циклу підприємства при оцінці внутрішньої складової економічного потенціалу.	Дозволяє урахувати стадію життєвого циклу підприємства при формуванні якісного рівня економічного потенціалу підприємства.
Урахування стадії економічного циклу при оцінці зовнішньої складової економічного потенціалу.	Дозволяє урахувати стадію економічного циклу при формуванні якісного рівня економічного потенціалу підприємства.
Урахування корпоративних рейтингів при оцінці зовнішньої складової економічного потенціалу підприємств корпоративного типу.	За умови ефективно розвинутого фондового ринку дозволяє визначити вплив корпоративних рейтингів корпоративної складової економічного потенціалу та відкоригувати рівень економічного потенціалу підприємства.

Висновки. Отже, вказані вище недоліки існуючих на сьогодні окремих методик оцінки економічного

потенціалу стосовно побудови кластерів на основі групи показників та неврахування галузевих особливостей у низці методик оцінки економічного потенціалу пропонуємо нівелювати шляхом формування у якості бази оцінки економічного потенціалу підприємства так званих потенціальних галузевих кластерів.

Література.

1. Нусінов В. Я., Шура Н. О. Удосконалення методики оцінки економічного потенціалу підприємства з використанням потенціальних галузевих кластерів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки.* 2017. № 3. С. 80-88.
2. Пістунів І. М., Антонюк О. П., Турчанінова І. Ю. Кластерний аналіз в економіці : навч. посібник. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет. 2008. 84с.
3. Шура Н. О. Удосконалення організаційно-економічного механізму відтворення основних фондів промислових підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Дніпропетровськ. Національна металургійна академія України. 2012. 274с.

References.

1. Nusinov, V. Ya. and Shura, N. O. (2017), "Improvement of methods for assessing the economic potential of the enterprise using potential industry clusters". *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 3, pp. 80-88.
2. Pistunov, I. M. Antonyuk, O. P. and Turchaninova, I. Yu. (2008), *Klasternyi analiz v ekonomitsi* [Cluster analysis in economics], National Mining University, Dnepropetrovsk, Ukraine.
3. Shura N. O. (2012), "Improving the organizational and economic mechanism of reproduction of fixed assets of industrial enterprises", Abstract of Ph.D. dissertation, Economics and business management, National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnypro, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2021 р.